

ΒΡΑΔΙΑ ΤΙΜΗΣ

ΣΤΟΝ

ΤΙΤΟ ΒΑΝΔΗ

Ντέιβιντ Ρίντελς

«Κλάρενς Ντάρου»

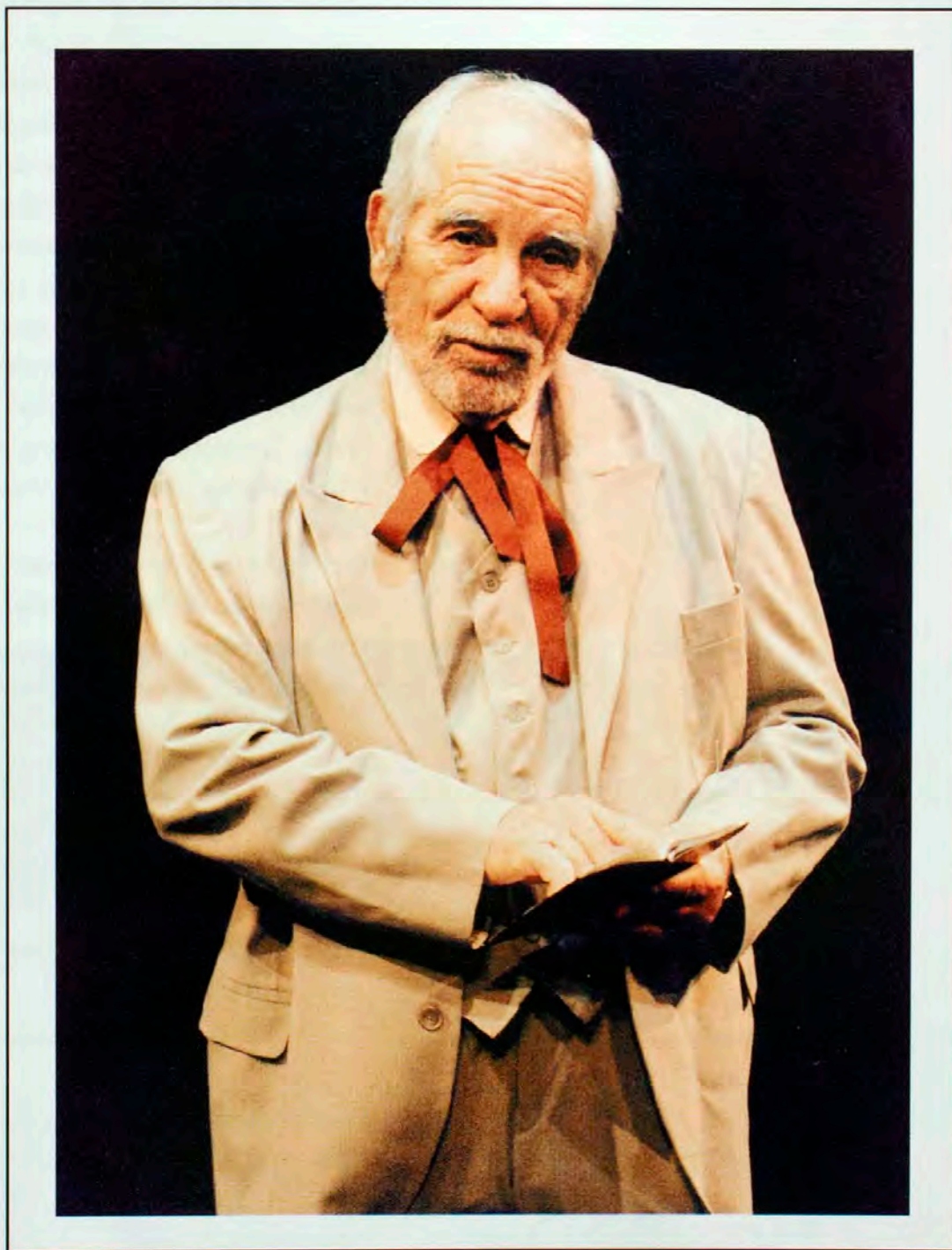
Μετάφραση: ΤΙΤΟΣ ΒΑΝΔΗΣ
Σκηνοθεσία: ΜΠΕΤΤΥ ΒΑΛΑΣΗ
Μουσική: ΜΙΜΗΣ ΠΛΕΣΣΑΣ
Σκηνογραφία: ΤΑΣΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Γιατί ανεβάζω το έργο; Σε μια τόσο απλή ερώτηση φαίνεται απίστευτο να δυσκολεύομαι τόσο πολύ να δώσω μια απλή απάντηση. Και μπαίνω εθελοντικά σ' αυτό το δίλημμα. Θα μπορούσα να μη γράψω στο πρόγραμμα. Ίσως να 'ταν το καλύτερο. Γιατί να βρεθεί έστω και ένας που να αμφιβάλλει για την ειλικρίνεια του γράφοντος. Σε τι βοηθά; Δε διαφημίζει το έργο για να φέρει περισσότερους θεατές. Αυτοί που διαβάζουν το πρόγραμμα έχουν ήδη μπει μέσα στο Θέατρο. Λοιπόν; Λοιπόν έχω πρόβλημα. Και το πρόβλημά μου είναι κι αυτό απλό. Το έργο είναι μονοπρόσωπο και η λογική μου μου λέει ότι οι άνθρωποι που θα 'ρθουν να το δουν θα 'ναι γνωστοί και άγνωστοι φίλοι. Γι' αυτούς τους λίγους γράφω αυτές τις γραμμές. Αυτοί οι λίγοι θέλω να με πιστέψουν. Φυσικά κανείς δεν ξέρει την τύχη ενός έργου. Μακάρι να κάνω λάθος, μακάρι οι λίγοι να 'ναι πολλοί.

Μακάρι. Γιατί αυτό θα σημαίνει ότι υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι ικανοί να γευτούν χαρά από κάτι που είναι διαφορετικό από το σαπιόφαγο που μας ταΐζουν σε καθημερινή βάση.

Το έργο δεν είναι σπουδαίο. Δεν είναι καμιά δραματουργική αποκάλυψη. Δεν είναι όχημα που οδηγεί τον ηθοποιό στη δόξα. Κάθε άλλο. Αυτή τη στιγμή παίζονται πολύ σπουδαία έργα και μερικά από αυτά είναι και πολύ ωραίες παραστάσεις. Αυτό δεν είναι σπουδαίο. Σπουδαίος είναι ο ή-

ρωας. Ο Clarens Darrow (1857-1937). Θέλω ν' ακουστούν αυτά που είπε, όσα περιέσωσε, δηλαδή, ο David W. Rintels από την πεντακοσίων εικοσι σελίδων βιογραφία του Clarens Darrow, γραμμένη από τον Irving Stone.

Τον Clarens Darrow δεν τον ξέρουμε στην Ελλάδα. Τα τέρατα που τα 'χουν διαβάσει όλα και τα θυμούνται όλα θα τον ξέρουν, αλλά αυτοί μετριούνται στα δάχτυλα των χεριών. Φίλε θεατή, φίλε αναγνώστη αυτού του σημειώματος, ο Clarens Darrow είναι υπαρκτό πρόσω-

πο. ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ ΚΑΙ ΣΕΝΑ ΚΑΙ ΣΑΝ ΚΑΙ ΜΕΝΑ. Αυτό είναι που με μάγεψε. Αυτό είναι που με ξεσέκωσε. Αυτό είναι που μου επέβαλε να το παίξω. Και θα το παίξω. Σήμερα που γράφω αυτό το σημείωμα είναι η 24η Φεβρουαρίου του 1997.

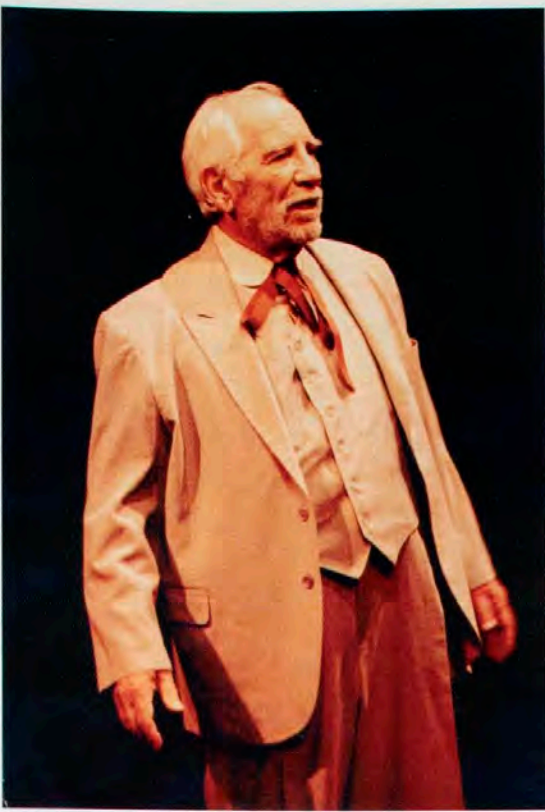
Δεν έχω ακόμα γραπτό συμβόλαιο με κανένα θέατρο. Όμως θα το παίξω οπωσδήποτε, οπουδήποτε. Σε θέατρο, σε ανοιχτόχώρο, στο δρόμο, σε πλατείες, θα το παίξω. Μόνο αν το κορμί μου με προδώσει δε θα κρατήσω το λόγο μου. Αυτό ελπίζω να το καταλάβετε και να με δικαιολογήσετε. Θα το παίξω. Το χρωστάω στον εαυτό μου.

Δεν πρέπει ν' απογοητεύουμε τον εαυτό μας γιατί θα τον μάθουμε να μας απογοητεύει κι αυτός. Ο Clarens Darrow κράτησε ζωντανή την πίστη του ως τη μέρα του θανάτου του. Δεν ήταν πολιτικός. Ούτε άγιος. Ήταν ένας άνθρωπος σαν και εμάς που πίστευε στην κατάργηση της ποινής του θανάτου. Εκείνη την εποχή!

Δεν έχω λόγια για να ευχαριστήσω τον Μίμη Πλέσσα που ήταν ο πρώτος που δεν με είπε τρελό και που το ταλέντο του, ο ενθουσιασμός του κι η αγάπη του, μου 'δωσαν κουράγιο. Την ίδια συγκίνηση έχω και για τον Τά-

σο Ζωγράφου που δεν ήξερε τι θα πει όχι σε οποιοδήποτε αίτημά μου. Και φυσικά έχω μια απέραντη ευγνωμοσύνη για την Μπέττυ Βαλάση που μου πρόσφερε τη βοήθεια του ταλέντου της και της αγάπης της.

Πρέπει να πως η αγάπη που μου άδειξαν γνω-

Πρέπει να πως η αγάπη που μου άδειξαν γνωστοί και άγνωστοι φίλοι που δεν είναι στο πρόγραμμα, κάνουν την όλη αυτή –από πολλές απόψεις– επικίνδυνη περιπέτεια, ν' αξίζει τον κόπο.

Τίτος Βανδής

Όταν ο Τίτος Βανδής μου πρότεινε να τον «σκηνοθετήσω», νόμιζα ότι ...με πείραζε. Όταν κατάλαβα ότι το εννοούσε, μ' έπιασε πανικός.

Η απάντησή του στα αληθινά μου επιχειρήματα ότι ποτέ δεν είχα σκηνοθετήσει, ότι είμαι μόνο ηθοποιός και ότι φοβάμαι, ήταν: «Έχεις μια θητεία στο θέατρο σχεδόν 35 χρόνων, έχεις διδάξει σε μαθητές, είσαι αυτή η ηθοποιός που πιστεύω ότι είσαι».

Τελικά φαίνεται, ότι εκτός από τα δικά του επιχειρήματα, η μαγική έλξη της «απέναντι» ματιάς, για την προετοιμασία μιας παράστασης, καθώς και η καινούργια εμπειρία που θα αποκτούσα, με έπεισαν να δεχτώ αυτή την επικίνδυνη, αλλά εξαιρετικά τιμητική για μένα πρόταση.

Δε θα ζητήσω από σας τους θεατές να κρίνετε αυτή την καινούργια μου προσπάθεια στο χώρο της δουλειάς μου, γιατί είμαι σίγουρη πως όταν σβήσουν τα φώτα και όταν ο Τίτος Βανδής βρεθεί μπροστά σας, ενσαρκώνοντας τον «Κλάρενς Ντάρου», θα ξεχάσετε την οποιαδήποτε παρέμβασή μου.

Εγώ θέλω μόνο να τον ευχαριστήσω για την πίστη του σε μένα, όπως θέλω να ευχαριστήσω τον Μίμη Πλέσσα και τον Τάσο Ζωγράφο, που πολύ γρήγορα και με πολλή χαρά και εμπιστοσύνη, άκουσαν την απόφαση του Βανδή.

Μπέττυ Βαλάση

Όταν πρωτοδιαβάζω ένα θεατρικό που μου ζητούν να ντύσω μουσικά προσπαθώ να το φανταστώ με τους ρόλους παιγμένους από τους ηθοποιούς που το διάλεξαν και θα το ερμηνεύσουν και δεν συνθέτω παρά αφού δω προχωρημένες πρόβες και νιώσω και τους ρυθμούς του σκηνοθέτη.

Αυτή τη φορά όμως τίποτα από αυτά δεν χρειά-

στηκε γιατί το έργο μου το έφερε ο Τίτος και μου εμπιστεύτηκε τη φιλοδοξία του να τ' ανεβάσει (το έργο παίζεται από έναν και μόνο ηθοποιό). Μου το έφπσε για το Σαββατοκύ-

ριακο να το διαβάσω και να του πω αν με εμπνέει.

Την Τρίτη το πρωί του τηλεφώνησα και όταν ιδωθήκαμε τον περίμενε μια έκπληξη: του επέστρεψα το κείμενο και μια κασέτα με όλη ή και παραπάνω από τη μουσική που το κείμενο ζωντανεύει με τον τρόπο που ήξερα πως ο Τίτος θα το υποστήριζε με είχε εντυπωσιάσει και εμπνεύσει.

Τη χαρά μας γι' αυτή τη θεατρική παντρεία ήρθε να ολοκληρώσει η ζεστή παρουσία της Μπέττυς που από την τρίτη κιάλας γέφυρα μουρμούριζε το μοτίβο και ήξερε με το πρώτο άκουσμα για ποια στιγμή του έργου ήταν γραμμένη η κάθε μουσική ενότητα. Στιγμές σαν κι αυτή που δημιουργεί η θεατρική μαγεία και η μέθεξη είναι σπάνιες και εύχομαι με τη δύναμη της υποκριτικής του Τίτου, τη δύναμη του κειμένου, τη βοήθεια της Μπέττυς και της μουσικής να γίνετε κοινωνοί παρακολουθώντας την παράστασή μας.

Μίμης Πλέσσας

Μου δίνει χαρά το ότι ο Τίτος με κάλεσε να βοηθήσω, μ' όποιο τρόπο μπορώ, τον άθλο που διάλεξε.

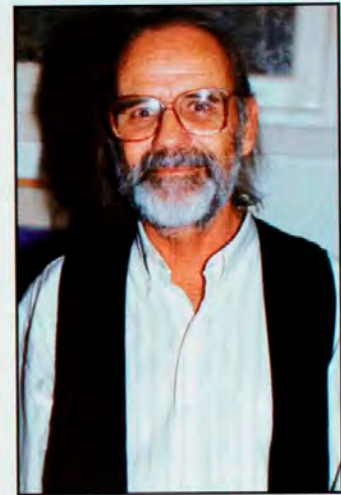
Όταν διάβασα το έργο είδα πραγματικά τις τρο-

μερές δυσκολίες του ανεβάσματος, όμως γνωρίζω την ωριμότητα του ανθρώπου, την αγάπη του για το δίκαιο των αδυνάτων. Φαντάσπκα, αμέσως, τον Βανδή στη θέση του δικηγόρου Κλάρενς Ντάρου, είμαι σίγουρος ότι θα 'κανε το ίδιο και πίστεψα πως θα υπερασπιζόταν με τη θερμότητα του ήρωα, την ανθρωπιά του κειμένου. Ενός κειμένου που στα χέρια του άξιου ηθοποιού δεν χρειαζόταν τίποτα περιττό. Ο λόγος μεστός ζωντανεύει την εποχή και το χώρο.

Με μεγάλη αγάπη έδωσα μικρή βοήθεια.

Ευχαριστώ τον Τίτο και την Μπέττυ που με τίμησαν δίνοντάς μου ένα ρόλο στο θαυμάσιο αυτό έργο.

Τάσος Ζωγράφος

Ο Κλάρενς Ντάρου ήταν ένας δικηγόρος που έζησε και εργάστηκε στην Αμερική τις τελευταίες δεκαετίες του περασμένου αιώνα και τις πρώτες του δικού μας. Αγωνίστηκε για την κατάργηση της θανατικής ποινής. Υπερασπίστηκε πάνω από 100 υποθέσεις υπόπτων ή ενόχων για φόνο, που κατόρθωσε να τους γλιτώσει από το θάνατο. Τη βιογραφία του Ντάρου έγραψε σ' ένα πολυσέλιδο βιβλίο ο πολύ γνωστός Irving Stone, και το βιβλίο αυτό διασκεύασε σε θεατρικό ο David Rintels.

Ο Ντάρου στη θεατρική διασκευή, μεγάλος στα χρόνια πια, αφήνεται στις αναμνήσεις του. Μας αφηγείται ότι ο ίδιος θεωρεί σημαντικό και άξιο να αφηγηθεί από τη ζωή του, από τις μεγάλες δίκες του (δικάστηκε και κινδύνεψε μια φορά και ο ίδιος), από τις εμπειρίες του, από τις ιδέες που διαμόρφωσε και οι οποίες έμειναν στον παραγμένο βίο του αμετακίνητες. Λέει κάπου: «Μου λένε ότι κράτησα αυτό το στιλ σε όλη μου τη ζωή». Αυτό υπογραμμίζεται και σκηνοθετικά. Σύμφωνα με τις σκηνικές οδηγίες, ο Ντάρου «φορά το ίδιο γκρίζο ασιδέρωτο κοστούμι πολλά χρόνια και το πουκάμισο και η γραβάτα μένουν ανεπηρέαστα από οποιαδήποτε μόδα». Είναι κι αυτό μια σχεδόν συμβολική υπογράμμιση του ή-

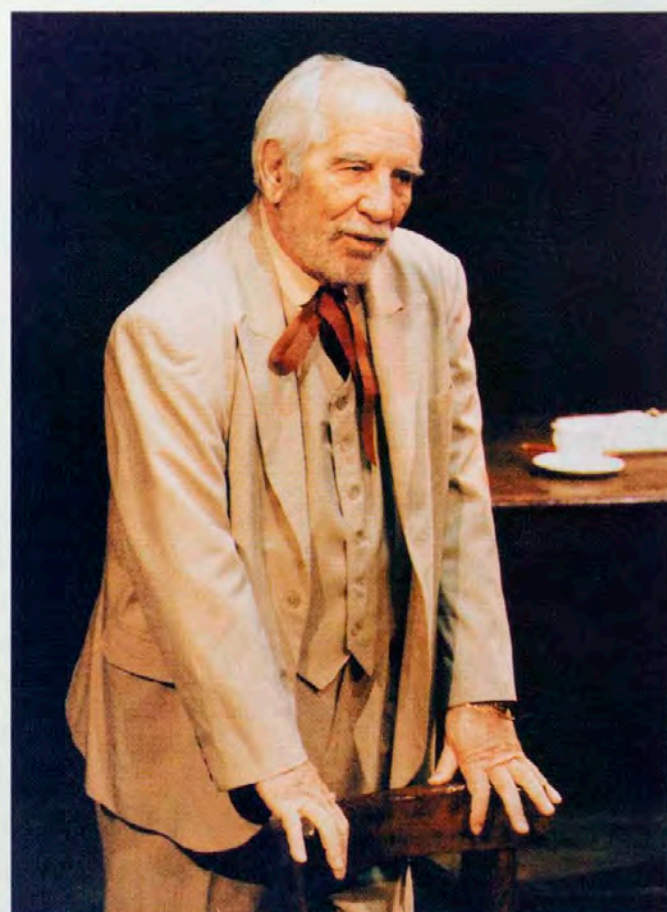
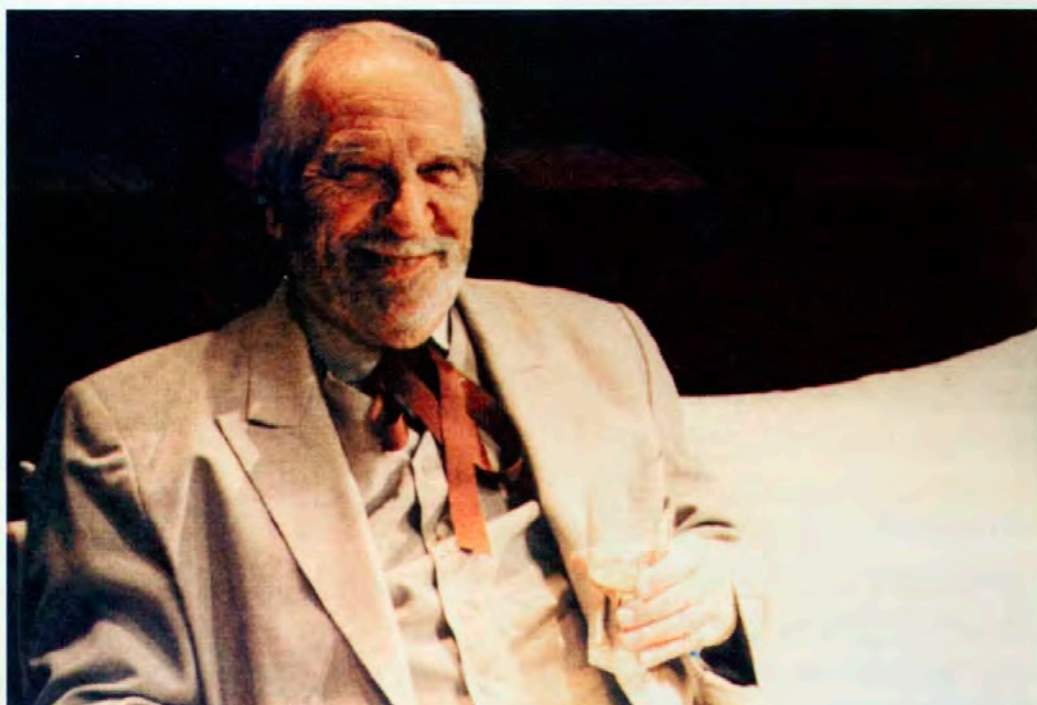
θους ενός ανθρώπου, που κρατάει την πίστη του σταθερή σε κάτι που θεωρεί σπουδαίο.

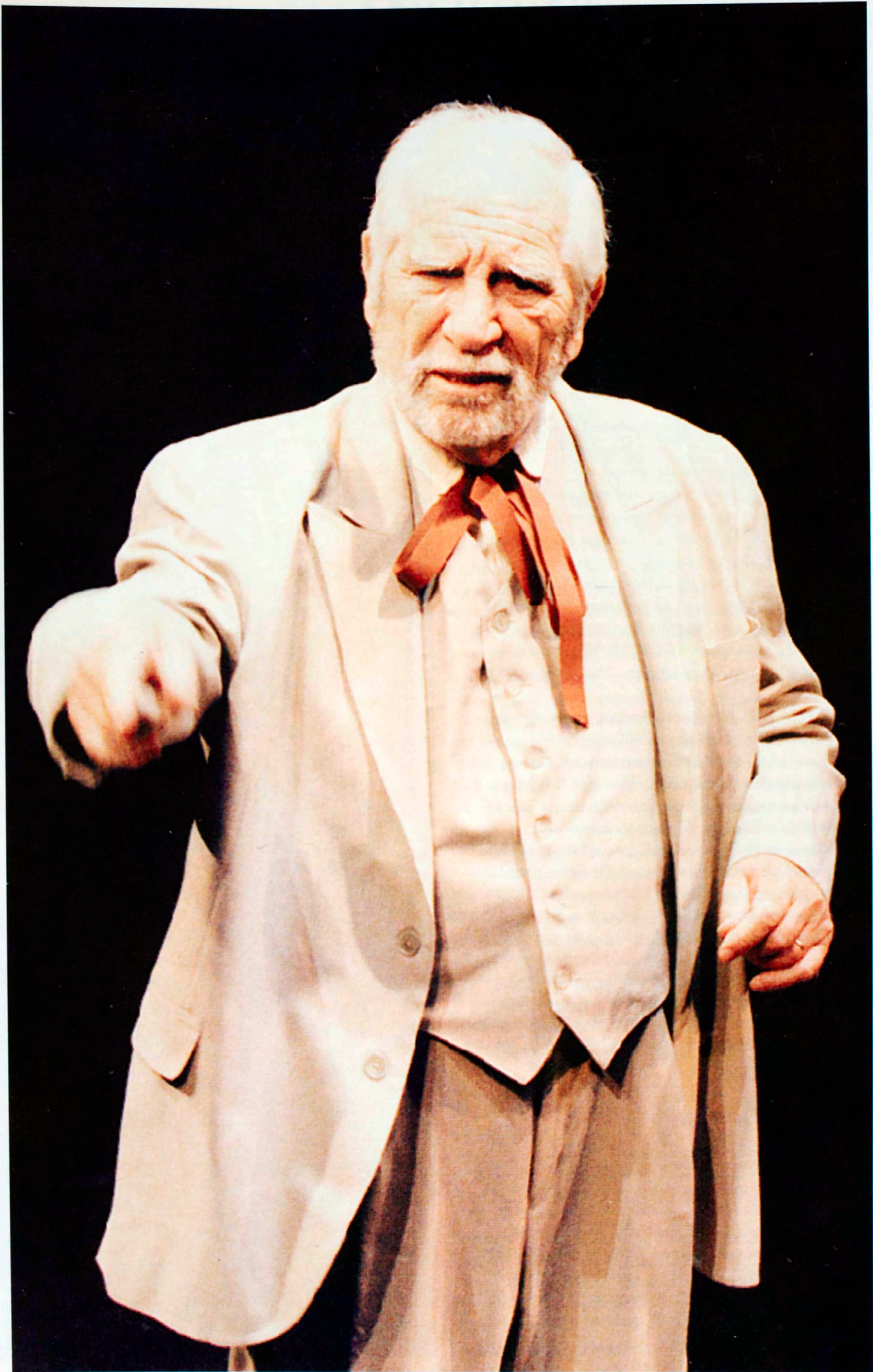
Δεν πιστεύω στο σοσιαλισμό, λέει ο Κλάρενς, υπερασπιζόμενος μια υπόθεση σιδηροδρομικών απεργών «αλλά πιστεύω ότι είναι καλύτερα για το λαό οι σιδηρόδρομοι να ανήκουν στον κράτος κι όχι το κράτος στους σιδηροδρομικούς» (που σημαίνει, στους ιδιώτες ιδιοκτήτες των εταιριών των σιδηροδρόμων). Έτσι όμως ο Κλάρενς, που δεν πιστεύει στον σοσιαλισμό, βρίσκεται, αυτόματα, μέσα στην καρδιά του. Ίσως αυτό να είναι και το απώτερο μήνυμα του έργου: τα λόγια επαληθεύονται και γνωρίζουν τη δικαίωσή τους με τις πράξεις. Τα λόγια, ό,τι και να δηλώνουν, χωρίς τις πράξεις δεν είναι τίποτα ή και είναι τελικά το αντίθετο από αυτό που δηλώνουν, κάνοντας έτσι μεγάλο κακό: εξαπατούν. Ο Κλάρενς Ντάρου υπήρξε, θα έλεγα «σοσιαλιστικότερος» στις πράξεις του απ' όσα στα λόγια του. Αυτό του έδινε την άνεση να λέει και λόγια που μοιάζουν να είναι και κάπως αιρετικά, μολονότι, αλίμονο, ισχύουν. Όπως: «Η Ιστορία επαναλαμβάνεται. Αυτό είναι μια από τις αδυναμίες της Ιστορίας!» Επανέρχομαι στις πράξεις του, οι οποίες στάθηκαν, φυσικά, και εξαιρετικά δύσκολες. Όπως στην περίπτωση των αδελφών Μακ Ναμάρα. Ο δικηγόρος διαπιστώνει ξαφνικά ότι οι πελάτες του, για τους οποίους πίστευε ότι δεν είχαν ρίξει αυτοί μια φονική βόμβα, είναι, εντούτοις, οι δράστες. Η απόφασή του να τους υπερασπιστεί και να τους σώσει μέσα από το δρόμο της αλήθειας (όπως και θα το κατορθώσει) θα τον φέρει σε αντίθεση με το πλήθος των εργατών, που πριν τον ζητωκραύγαζαν και τώρα τον αποκαλούν προδοτή. Αυτή είναι η ιστορία εκλογής της μοναξιάς. Ο Ντάρου διάλεξε να πάρει στη ζωή του αυτό το δρόμο. Πιστεύει άλλωστε, ότι «αν ένας άνθρωπος πιστέψει και γίνει κήρυκας της ανθρώπινης ελευθερίας, είναι αρκετό». Ομολογώ ότι και στις μέρες μας η ιδεολογική μοναξιά μερικές φορές έχει κάτι υψηλό και συναρπαστικό συγχρόνως...

Σε εποχές προχωρημένης απανθρωπιάς (ας μην κρυβόμαστε,, τέτοια είναι και η εποχή μας) ο γνήσιος (γιατί αναφέρεται σε πρόσωπο που έζησε ακριβώς σύμφωνα με τον τρόπο που μιλούσε) ανθρώπινος λόγος του δικηγόρου Κλάρενς Ντάρου δρα σχεδόν θεραπευτικά και λυτρωτικά. Ένας κώδικας ζωής διατυπώνεται στο έργο, δοσμένος γοητευτικά, με μια έξοχα εύγλωττη απλότητα από το συγγραφέα, η οποία έχει μεταφερθεί αλώβητη στη γλώσσα μας από τον κ. Βανδύ.

Προς τις δυσμέες του βίου του ο Ντάρου θα πει με βεβαιότητα: «ο κόσμος δεν αλλάζει χωρίς αναταραχές και, πολλές φορές, καταστροφή». Ενώ πιστεύει συγχρόνως, ότι «το έλεος είναι το υψηλότερο χαρακτηριστικό του ανθρώπου». Μπορεί κάποιος να αναρωτηθεί: η καταστροφή από έλεος Γιατί όχι...

*Μ.Γ. Μερακλής
Καθηγητής Πανεπιστημίου*

PHOTOGRAPH BY J. J. JACOBSON FOR THE U.S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR